

OMVENDELSE OG FORBØN

Om kristen helbredelses betydning i den karismatiske frikirke Kristent Centrum

Sune Wadskjær Nielsen

Formålet med denne artikel er at præsentere den evangeliske frikirke Kristent Centrum og redegøre for, hvilken betydning helbredelse har i frikirken. Samtidig ønsker jeg at sammenholde mit indtryk af Kristent Centrum med Meredith B. McGuires værk, *Ritual Healing in Suburban America* (1988), som er en undersøgelse med flere hundrede informanter fra forskellige healinggrupper i forstæder i staten New Jersey i USA. Værket må betegnes som et hovedværk inden for området religiøs healing og har været en væsentlig inspirationskilde til min kortvarige undersøgelse af Kristent Centrum.

1. Undersøgelsen af Kristent Centrum

Da jeg ved årsskiftet 1995-96 besluttede mig for at lave en empirisk undersøgelse af en healinggruppe i Danmark, var det mig magtpåliggende, at gruppen skulle være sammenlignelig med de grupper, som McGuire havde undersøgt i *Ritual Healing in Suburban America*. Kristent Centrum levede op til dette kriterium, eftersom den havde helbredelse som en vigtig aktivitet, og fordi flere af de grupper, McGuire havde undersøgt, ligesom denne frikirke befandt sig inden for det karismatiske protestantiske område. Samtidig forekom det mig sandsynligt, at det i en kristen gruppe pga. strukturen med kirke og menigheder ville være nemmere at finde informanter end i de mere østligt inspirerede healinggrupper, som jeg formodede var mere løst strukturerede.

Det vigtigste materiale i undersøgelsen er syv interviews (It. 1-7) med elleve personer (IP 1-11), som i større eller mindre grad var tilknyttet Kristent Centrum. Udvælgelsen af informanterne foregik ikke efter det religionssociologiske tilfældighedsprincip, eftersom menighedslederne af Kristent Centrums menighed København/Sjælland ikke mente, det var forsvarligt at udlevere medlemslister. I stedet gav menighedslederne mig nogle enkelte telefonnumre på fortrinsvis yngre medlemmer, som jeg så henvendte mig til. Resten af informanterne mødte jeg på Kristent Centrums møder ved at kontakte deltagere, som menighedslederne udpegede. Grunden til, at menighedslederne insisterede på at deltage i udvælgelsen af informanter, var, at de ville forhindre, at jeg henvendte mig til nyankomne mødedeltagere, hvilket de mente ville mindske chancerne for, at de nyankomne blev omvendt på mødet. Til gengæld har menighedslederne ikke interesseret sig så meget for, hvad jeg fik at vide i interviewene, eftersom der blandt mine informanter både var en meget kritisk mødedeltager og et medlem med en religiøs holdning, som afveg en del fra det kristendomssyn, der er det normale i Kristent Centrum. Et andet problem i forhold til informantgruppens repræ-

sentativitet er, at de fleste informanter er forholdsvis unge, imens de fleste af deltagerne på møderne var midaldrende eller gamle.

Det første af de syv interviews var med menighedslederne, et midaldrende ægtepar. Til denne lejlighed havde jeg udformet et særligt spørgeskema, som fortrinsvis skulle give et overblik over frikirken. Spørgsmålene drejede sig om menighedens og Kristent Centrums opbygning på landsplan, om medlemsforhold, om Kristent Centrums holdninger til andre former for helbredelse og til folkekirken og om Kristent Centrums syn på helbredelse og bøn.

Til de andre interviews brugte jeg et andet spørgeskema, som jeg bl.a. har udarbejdet på baggrund af to prøveinterviews med kristne, som ikke er medlemmer af Kristent Centrum. Jeg har hentet ideer til skemaet fra McGuires spørgeskema i *Ritual Healing in Suburban America*, men jeg har ligeledes, inspireret af medicinsk antropologi, forsøgt at indrette skemaet til at opfange sygdomsepisoder og til at få oplysninger om brug af andre behandlingsformer fra informanterne. Spørgeskemaet var opdelt i følgende sektioner: 1) tilknytning til Kristent Centrum, 2) håndspålggelse, 3) forbøn (sektion 2 og 3 blev senere slået sammen, da forbøn og håndspålggelse stort set var det samme), 4) holdninger til sundhedssystemet, alternativ behandling og helbred, 5) troens betydning i det daglige og 6) bopæl, uddannelse og alder.

I et interview (It. 2) deltog fire personer (IP 2, 3, 6 og 8), hvilket kan have givet nogle reliabilitetsproblemer, idet interviewpersonerne har påvirket hinandens svar.

Jeg var på deltagerobservation ved i alt elleve af Kristent Centrums møder på fem forskellige lokaliteter, i alt ca. tyve timer. På møderne var der mulighed for at stille kortvarige spørgsmål til deltagerne, hvilket supplerede den viden, jeg fik fra mine interviews. Personerne IP 12-20 er personer, som jeg har talt med under møder. Flere af disse var folk, som afviste at deltage i interviews.¹ Ud over interviews og deltagerobservation er jeg i besiddelse af en del dokumentarisk materiale om Kristent Centrum i form af avisartikler samt 11 numre af frikirkens blad *Gode Nyheder (GN)*.

Det er klart, at min undersøgelse har en del mangler, navnlig mht. sammensætning af informantgruppen, der ikke omfattede nyankomne, som kun havde været med på enkelte møder. Jeg mener dog at jeg, når jeg kombinerer de tre former for materiale, kan få en god fornemmelse af nogle hovedtræk, som karakteriserer frikirken og folkene omkring den.

¹ I alt 10 personer afviste at deltage i interviews. En ældre kvinde, en ældre mand og en midaldrende kvinde, som jeg havde telefonnumre på, ønskede ikke at blive interviewet. På møder spurgte jeg yderligere syv andre, fem midaldrende kvinder, en ældre mand og en ældre kvinde, som heller ikke ønskede at være med i undersøgelsen.

2. Kristent Centrums historie og organisation

I dette afsnit vil jeg forsøge at tegne et billede af Kristent Centrums ydre rammer. Kristent Centrum udspringer af den karismatiske fornyelse, som har påvirket protestantiske kirker og den katolske kirke siden 1960. Indholdsmæssigt minder den karismatiske fornyelse meget om pinsevækkelsen, som brød frem i begyndelsen af dette århundrede og kom til Danmark i 1907 (Madsen 1995, 293-295). Forudsætningen for Pinsevækkelsen var, at mange kristne verden over håbede, at Helligånden ville manifestere sig igen ligesom i urmenigheden pinsedag. I bevægelsen lægges der vægt på, at omvendelse – eller dåb i Helligånden – manifesterer sig konkret ved tungetale, som det gjorde for Jesu disciple pinsemorgen. Samtidig tager man de udsagn som står i Bibelen helt bogstaveligt, og mener, at Helligånden giver de berørte kraft til at virke i verden med forskellige nådegaver, f.eks. helbredelse (*ibid.*, 297-302).

Som det fremgår af betegnelsen den karismatiske fornyelse, er der ikke i særlig høj grad tale om at vække ikke-troende, men snarere om at forsøge at puste liv i de gamle kirkesamfund og få dem til at nærme sig de oprindelige kristne menigheder. Således undgik fornyelsen i modsætning til pinsevækkelsen et brud med de etablerede kirker. Allerede i begyndelsen af 1960'erne spredte bevægelsen sig fra USA til Storbritannien og Tyskland. Fra 1967 begyndte den også at få indflydelse i den katolske kirke, og i 1975 blev karismatisk katolicisme anerkendt af paven (*ibid.*, 309-311 og 316f).

I Norden synes fornyelsen først at have fået fodfæste i Norge i begyndelsen af 1970'erne, og igennem konferencer på centret Sarons dal og bladet *Troens bevis* er det karismatiske budskab blevet spredt i Skandinavien af norske evangelister (*ibid.*, 312). I Danmark var den karismatiske fornyelse i begyndelsen og midten af 1970'erne inde i en god fremgangsperiode, som kulminerede i store konferencer i Roskilde og Aalborg i årene 1975-77. Væksten gik i stå, fordi en karismatisk menighed – Ålholmkollektivet i København – i årene 1978-79 udviklede sig til en skandaleombrust sekt, hvilket skabte mistillid til fornyelsen i folkekirkelige kredse² (*ibid.*, 320f).

Kristent Centrums tilknytning til den karismatiske fornyelse hænger sammen med frikirkens leder, Hans Berntsens oplevelser i begyndelsen af firserne. Han var i 1980 ude for en voldsom bilulykke, som hele hans familie overlevede. Det fik ham til at blive aktiv kristen igen efter mange år som passiv troende i baptistkirken i Aalborg. Efter at have oplevet Helligåndens berøring på et møde hos nogle karismatiske kristne i december 1980, deltog Berntsen i 1981 i en møderække på Brovst Hotel i Vendsyssel, arrangeret af Missionsforbundet. Her forudsagde en norsk prædikant, at Gud ville bruge Berntsen til at helbrede syge (igen kan man bemærke, at norske evangelister spillede en væsentlig rolle i udbredelsen af fornyelsen) (*GN*, nr. 3 1996). Siden hen begyndte han at foretage håndspålæggelser på folk med forskellige skavanker og at

² Efterhånden har den karismatiske fornyelse igen vundet indpas i visse folkekirker. Betlehemskirken i København, hvor Ole Skjerbæk Madsen er sognepræst og Karlslunde Strandkirke, hvor præsten Helge Pahuus virker, er vigtige karismatiske holdepunkter i folkekirken (lt. 2).

holde møder i Aalborghallen, hvor han inviterede karismatiske kristne til at tale. Dette førte til en konflikt med hans oprindelige religiøse baggrund, baptistkirken, der til sidst i 1983 nægtede at være arrangør af møderne, hvilket førte til oprettelsen af Kristent Centrum, der efterhånden udviklede sig til at blive en selvstændig frikirke (Kragelund 1988).

I 1980'erne begrænsede Kristent Centrum sine aktiviteter til Aalborg og havde et medlemstal på ikke over 400, men i 1992 besluttede Berntsen sig til at missionere i resten af landet, hvilket førte til en kraftig medlemstilgang. Der er opstået nye forholdsvist løst strukturerede menigheder med lokale ledere i Århus (1992), København/Sjælland (1993), Horsens (1994) og Fjerritslev (1997) med møder hver eller hveranden uge. I flere andre byer (Odense, Kolding, Aabenraa, Randers og Frederikshavn), hvor der ikke findes lokale kontaktpersoner, holdes der møder en eller to gange om måneden (*GN*, nr. 5 1996 og nr. 6 1997). I 1996 nåede Kristent Centrum op på 1813 medlemmer, hvoraf 568 var tilknyttet menigheden København/Sjælland, som nu er den største menighed efterfulgt af Aalborg med 357 medlemmer (*GN*, nr. 5 1996 og nr. 3 1997). I indeværende år er Kristent Centrum gået i gang med nyt projekt kaldet 'månedens by', som her præsenteres i *Gode Nyheder*:

Som nævnt i sidste nummer af *Gode Nyheder* har vi i Kristent Centrum fået tro for at besøge og afholde møder i en række nye byer rundt i landet. Ja, vi har fået tro for i løbet af de næste to-tre år at besøge de 100 største byer i vort land. Tusinder af "nye" mennesker skal få lov at høre om evangeliet og opleve Guds kærlighed og evangeliets forvandlende kraft (nr. 6 1997).

Kristent Centrum vil altså gerne nå så mange mennesker som muligt med sit budskab, og derfor er vækkelsesmødet frikirkens primære mødeform. I menigheden København/Sjælland, hvor jeg var til møder, har man dog to mødeformer: "vækkelsesmøder" og "hjemme- eller undervisningsmøder"³ (It. 5). At man har en anden mødeform ud over vækkelsesmøder, må skyldes, at der findes lokale ledere og medlemmer i menigheden, som har overskud til holde møder. De steder, hvor der ingen lokale ledere findes, har man næsten udelukkende vækkelsesmøder (*ibid.*).

På vækkelsesmøderne i menigheden København/Sjælland, hvor jeg har været til stede, og sikkert også på vækkelsesmøder andre steder i landet, er Hans Berntsen altid hovedtaleren.

Vækkelsesmøderne indledes som regel med sang og en kort introduktion ved lokale ledere. Det er ikke salmer, der synges, men populære vækkelsessange som "Perleporten" og "Amazing Grace". Herefter læser Hans Berntsen eller et andet ledende medlem såkaldte bønneemner op, som omhandler personer, der ikke er tilstede på mødet, og

³ Jeg var til 6 vækkelsesmøder, to i Vedbæk, to i Hellerup og et i København. Jeg deltog ligeledes i 5 hjemmemøder, tre af dem i en landsby syd for Holte og to i en lejlighed i Hørsholm. Herudover har jeg været til et enkelt vækkelsesmøde under mit arbejde med artiklen.

som tit har alvorlige helbredsproblemer. Forsamlingen beder en fællesbøn for disse mennesker. Derpå følger Hans Berntsens prædiken, som ofte beskriver de fordele, som opnås ved omvendelse eller ved "at få Jesus ind i Hjertet", som det omtales på møderne. På et tidspunkt i sin tale opfordrer han dem, som på dette møde har besluttet at tage et standpunkt for Jesus, til at markere dette med håndsoprækning. Lidt senere deles der sedler rundt, hvor de, som har sagt Ja til Jesus, skriver deres navn og adresse, så de kan få tilsendt et informationshæfte, der omhandler konsekvenserne af deres beslutning. På sedlen er der ligeledes mulighed for at tegne sig som abonnent på *Gode Nyheder* eller som medlem af frikirken, hvilket kræver, at man har taget et personligt standpunkt for Jesus på et af Kristent Centrums møder eller i en anden sammenhæng.

Ifølge Berntsen er Kristent Centrums primære mål at få folk til at sige Ja til Jesus og ikke at hverve medlemmer: "Vi har i dag 800 medlemmer. Men det betyder dybest set ikke så meget. Det vigtigste er, at folk kommer til tro – om de derefter vælger pinsevækkelsen eller folkekirken er som det skal være ..." (Berntsen i Dahl 1994). I *Gode Nyheder* er der ofte opgørelser dels over hvor mange, som har sagt Ja til Jesus på møder i løbet af året og dels over hvor mange, der har sagt Ja på nye mødesteder. I 1996 var der således 911, der sagde Ja til Jesus på Kristent Centrums møder, mens frikirkens medlemstilgang kun var på 278 (*GN*, nr. 3 1997). På alle de vækkelsesmøder, jeg overværede, var der folk, som sagde Ja til Jesus, oftest omkring 10% af deltagerne, hvis antal lå på mellem 50 og 100.

I slutningen af hvert møde er der personlig forbøn, hvor folk går op til mødelederne, en mand og en kvinde,⁴ og hvisker, hvad deres problem er, hvorefter mødelederne beder for dem i Jesu navn og lægger hænder på dem. Det varierer dog lidt, hvordan Berntsen griber forbønnen an på vækkelsesmøderne. På de fleste møder opfordrer han bare folk til at komme til forbøn i slutningen af mødet, hvorefter mødet afsluttes med forbøn som beskrevet ovenfor. På to af de møder, jeg overværede, hævdede Berntsen, at han inden mødet havde modtaget nogle profetier om helbredsproblemer hos denne aftens mødedeltagere, hvorefter han nævnte en række helbredsproblemer og bad dem, som havde dem, række hånden op, hvilket flere personer som regel gjorde ved hvert helbredsproblem. Berntsen understregede dog, at det stadigvæk var forbøn for folk med andre problemer, og forbønnen i slutningen af mødet foregik som normalt. Oftest var over halvdelen af mødedeltagerne til forbøn.

Den anden type møde, "undervisningsmødet", som afholdes i private hjem, er ikke indrettet på at få folk til sige Ja til Jesus, og Berntsen er ikke til stede her. Bortset fra den manglende omvendelsesdimension foregår der stort set de samme aktiviteter som på vækkelsesmødet, men det har en mere uformel form, og der er perioder med kaffe og almindelig samtale mellem deltagerne. Mødet synes henvendt til folk, som er kommet i frikirken i længere tid og til nyankomne medlemmer, som søger vejledning i at leve med Jesus i hjertet (It. 5).

⁴ Det er af blufærdighedshensyn, at det er en mand og en kvinde, der foretager håndspålggelse (It. 5).

Det var på et såkaldt "gruppemøde", at jeg foretog mit 4-mands interview. Grundet vanskelighederne med få arrangeret dette møde formoder jeg, at sådanne møder ikke finder sted særligt tit. Bortset fra mødeaktiviteterne har Kristent Centrum udadvendte aktiviteter i form tv-programmet "Et helt nyt liv med Hans Berntsen" på Kanal København og radioprogrammer. Kristent Centrum arrangerer også rejser og sommerlejre de år, hvor der er tilmeldinger nok. Ved disse arrangementer forekommer voksendåb ofte. Det er langt fra alle medlemmer, der bliver døbt. I menigheden København/Sjælland drejer det sig kun om 15-20 personer ud af menighedens omkring 500 medlemmer (It. 5). Dåben er altså ikke sammenkædet med medlemskab. Det er et tilbud for folk, som ikke er blevet døbt i folkekirken, eller som ønsker offentligt at manifestere at de er blevet kristne (It. 2 og 5). Der findes også et dåbsbassin i Hans Berntsens hjem i Aalborg. Dåben foretages af Berntsen eller andre medlemmer af ældsterådet, som er frikirkens ledelse. Såvidt jeg er orienteret, består ældsterådet kun af folk fra den oprindelige Aalborgmenighed. En anden type aktivitet er telefonrådgivning, som dels benyttes af folk, der vil have vejledning i at være kristne og dels af folk, som ønsker at være bønneemner på Kristent Centrums møder.

Det virker, som om man i Kristent Centrum i øjeblikket prioriterer udadvendte aktiviteter fremfor de mere menighedsorienterede. Man har i *Gode Nyheder* foretaget en ekstrainsamling til fordel for tv-programmet "Et helt nyt liv", som også hører til de udadvendte aktiviteter, og som var i fare for at blive stoppet (Kristent Centrums økonomi er baseret på frivillige bidrag fra mødedeltagerne via kollekten, som foregår på hvert møde). Siden jeg gik til møder, er der skåret ned på "hjemmemøderne" i menigheden København/Sjælland, mens opmærksomheden synes rettet mod vækkelsesmøder i forbindelse med "månedens by"-visionen. En ældre kvinde (IP 5), som ikke var medlem af frikirken, kritiserede Kristent Centrum for at følge for lidt op på vækkelsesmøderne:

han [Hans Berntsen] forkynder evangeliet og så stopper han dér. Han forkynder jo ikke videre sådan vandringen med Kristus i det daglige, som Bibelen taler om, han mangler noget, det er en helliggørelse, han stopper op ... det er næsten ligesom når man er ude i udlandet. Jeg har en gang været ude i Afrika og set hvor mange småbørn der ... de bliver født og født og født, men der er ingen der tager sig af dem, og så dør de simpelt hen, og sådan føler jeg det meget ofte derinde, han får dem frem og får dem født, ligesom Jesus siger, du skal fødes på ny, men så svinder de hen, for de dør simpelthen, for de får ingen føde, for de skal have åndelig føde, de skal have føde for ordet, de skal have omsorg, så de kan få undervisning for ordet, når de ikke får det, så taber de det hele på gulvet, og det føler jeg der findes mange af derinde i Kristent Centrum. For jeg mener selv, at han er meget ærlig, og han mener det, og han har oplevet noget, men han må jo ikke kunne se den side, at det er så vigtigt med at følge de personer op ... øhh med omsorg og undervisning, så de kan fortsætte og så blive medlemmer og fortsætte som kristne (It. 6).

Mødedeltageren (IP 5) mente samtidig, at der er for få talere og ledere i Kristent Centrum:

det var Hans Berntsen, der var hovedtaler ... og de mangler også nogle forskellige talere, synes jeg, det er lidt for én-mandsshow, synes jeg godt nok, det er en mand der tager sig af det hele, ikke, næsten altid, ikke. Der skulle være nogle flere undervisere og ledere ... synes jeg, inden for dem (*ibid.*).

Kristent Centrum synes at bestå af en lille kerne af aktive samt en stor gruppe af løst tilknyttede passive medlemmer og mødedeltagere (It. 5). Mange, både aktive og passive medlemmer, deltager også i andre folke- og frikirkelige sammenhænge og navnlig med karismatiske kristne. Her svarer et ledende medlem (IP 9) på, om hun omgås andre kristne end folk fra Kristent Centrum:

Det gør jeg. Jeg omgås utrolig mange mennesker, og jeg er meget tværkirkelig, så jeg har venner både i frikirker og i folkekirker og i alle forskellige samfundsretninger ... Det gør jeg dels til stævner og møder, men også til fødselsdage og ... hjemlige komsammen'er (It. 3).

Den vage menighedsdannelse i Kristent Centrum må delvis kunne forklares af det lille antal aktive medarbejdere, som har vanskeligt ved at overkomme både vækkelses- og menighedsaktiviteter. Det virker, som om man er opmærksom på dette problem, idet der i *Gode Nyheder* har været annonceret efter nye medarbejdere, som kunne blive lokale menighedsledere, sangere og musikere og praktiske hjælpere (nr. 5 1996).

Selv om Kristent Centrum først og fremmest er en vækkelsesorienteret frikirke, fokuseres der oftest på lederen, Hans Berntsens helbredende evner, når frikirken omtales i pressen. Jeg vil nu vende mig mod deltagerens motiver for at opsøge Kristent Centrum for at danne mig et indtryk af helbredelsens reelle betydning for mødedeltagerne.

3. Motiver for mødedeltagelse

De fleste af Kristent Centrums aktiviteter er rettet mod at motivere folk til at blive aktivt troende kristne, og frikirkens helbredelsespraksis kommer i anden række i forhold til dette mål. Menighedslederne fortæller her om helbredelsens underordnede position i forhold til omvendelse:

[IP 10:] Vi skal jo understrege, at når vi snakker om de ting her ... Sune [undertegnede], at det vigtigste for os er jo, at mennesker siger Ja til Jesus. At det, som så ofte får mennesker til at søge Jesus, er sygdom i denne her sammenhæng, det er der jo ikke noget galt i, havde jeg nær sagt, men der er jo nogen, der siger, I forkynder kun helbredelse, det vi gerne vil forkynde, det budskab vi forkynder, det er omvendelse. ... der kommer da også mange mennesker på vores møder, som tilhører andre menigheder, andre fællesskaber, som er kristne, som er blevet ramt af sygdom og som kommer, fordi Gud har betroet Hans [Berntsen] den gave at kunne bede for syge, og det synes vi er helt fint, og vi vil gerne være formidlere af Guds kærlighed til dem også. [IP 7:] Men der er også

nogle, der kommer, ikke fordi de er kristne, men fordi de er syge og siger: Nu har vi prøvet alt muligt andet, og nu vil vi også gerne prøve det her, fordi folk vil gerne være raske, og så mange gange oplever de at blive mødt med Guds kærlighed, når de bliver bedt for og oplever at blive helbredt og nogle gange ikke helbredt. De oplever at blive frelst, hvilket kommer bag på dem, men de bliver fyldt med en glæde og taknemmelighed til Jesus, fordi der er sket et mirakel i deres liv også på den måde. For det er et mirakel, når folk får fat i troen (It. 5).

I dette citat kan man få den opfattelse, at de fleste mødedeltagere kommer til møderne i forbindelse med ønsket om at blive helbredt. Dette var dog ikke det indtryk, jeg fik fra interviews og samtaler med informanter. Det var faktisk kun få informanter, som angav helbredsproblemer som motiv for at komme i Kristent Centrum. Den mest almindelige begrundelse for mødedeltagelse var, at informanterne søgte efter et kristent fællesskab, og at de blev tiltrukket af den levende måde, troen praktiseres på i Kristent Centrum. Her fortæller et ledende medlem (IP 9) om, hvordan hun kom ind i frikirken:

Jeg har altid ønsket at være med i noget lokalt arbejde her på egn[en], hvor vi bor, og pludselig kom Kristent Centrum og holdt møde lige i nærheden ... og jeg fik så kontakt med de, som var ledere i Kristent Centrum, og vi begyndte et samarbejde, og det var grunden til, at jeg gik ind i Kristent Centrum ... Det har betydet utrolig meget for mig, dels fordi at i Kristent Centrum bliver evangeliet forkyndt, der fokuseres der ikke på alle de ting, som kan skille de kristne af forskellige trosretninger; der fokuseres der på selve evangeliet om Jesus Kristus, liv og død, frelse og fortabelse, og det betyder utrolig meget for mig, for det er altid det, jeg har levet for, og så betyder det ikke så meget for mig, hvad menigheden, som jeg går i, hedder. Jeg tror også helt bestemt på helbredelse, og det har en stor plads i Kristent Centrum (It 3).

For mange af mine informanter var frikirkens helbredelsespraksis – forbønnen – med til at gøre Gud nærværende og forstærke fornemmelsen af, at hans indgriben i folks liv ikke kun var en foreteelse, som foregik i de bibelske tider. Dette medlem (IP 2) stillede Kristent Centrum i kontrast til mange folkekirkelige præster, som han mente havde et mere distanceret forhold til troen:

De taler om det, som om det bare var historie. Jeg synes også, der er nogle præster, der taler om det, som om de ikke havde noget personligt forhold til det. Det er deres arbejde, ikke. Nu tager de ugens tekst, ikke, [de] taler om ... bønnen, de tror simpelt hen ikke på, at Gud kan gøre mirakler i dag. Det er der mange, der tror, at det er hørt ... [op] (It. 2).

Der var tilsyneladende få medlemmer som denne kvinde (IP 6), for hvem oplevelser under forbønnen på det første møde var afgørende for tilslutningen til frikirken:

Det var min veninde, der inviterede mig med ... og jeg sagde også Ja til Jesus på det første møde ... og jeg var også til forbøn ... Det var ikke noget, jeg valgte. Jeg var med til et møde, og jeg vidste ikke, hvad det var. Jeg har læst i Bibelen i mange år, men jeg

var ikke klar over, at det kunne blive levende. Altså, at man kunne få en levende Gud. Jeg troede kun, det var en bog, du læste i, men det er det ikke. Og det var derfor, man blev det ... og ved forbønnen oplever man nogle ting. Så man kan mærke, at det var sandheden. Det var rigtigt. Det er ikke bare noget, man går og tror ... Jeg oplevede en tilgivelse og en fred. Det var ligesom om alle byrder blev taget væk fra en, det var ligesom jeg var fri. Hvis ikke man oplever sådan noget, så tror jeg ikke, at tre år efter du er der stadigvæk. For jeg troede bare, det var et eller andet jeg skulle ind til (It. 2).

Det virkede ikke, som om man i frikirken forventede at se tungetale eller andre konkrete tegn på omvendelse som i pinsekirken. Ifølge hæftet *Ja til Jesus*, som folk, der har taget et standpunkt for Jesus på Kristent Centrums møder, får tilsendt, tilhører tungetale fortrinsvis det personlige bønsliv og ikke offentlige forsamlinger (Ahrensbach).

For nogle mødedeltagere var det frikirkens musikalske element, som motiverede dem til at komme på møderne. En ældre kvinde (IP 13), som jeg talte med på vej hen til et møde, sagde, at hun og hendes mand var med på møderne, fordi de bedre kunne lide de sange, man sang i Kristent Centrum, end salmerne i kirken, og hun ærgrede sig over, at hun ikke selv var bedre til at synge. I det hele taget var musikalske evner højt skattede i Kristent Centrum. Jeg blev flere gange spurgt, om jeg spillede et musikinstrument. En yngre mand (IP 2) forklarede, at en væsentlig grund til, at han kom med i frikirken, var hans klaverspil:

Jeg var med på et møde, og så blev jeg spurgt, om jeg ville spille på klaver på nogen af møderne, og så kom jeg med på den måde ... Og så kunne jeg så mærke, der var en god ånd over stedet. Jeg følte mig næsten fredfyldt efter mødet og også under mødet ... det lyder meget banalt, men jeg havde også tænkt sådan lidt, om man kunne gøre lidt for Gud, man kan ikke gøre noget for at fortjene, men jeg kunne da i det mindste spille klaver (It. 2).

Kun enkelte informanter begyndte at gå til møder i frikirken for at blive helbredt for forskellige problemer. Denne kvinde fik kontakt med Kristent Centrum, fordi hun håbede, at frikirken kunne hjælpe hende med hendes psykiske problemer:

Jeg var syg. Jeg havde lidt af angst i mange år. ... Så er der en faster fra Randers, der henvender sig og siger: Der er en prædikant eller en evangelist, der tager rundt og helbreder folk. Det var Hans Berntsen. Så jeg blev fulgt fra København og så til Viborg, hvor jeg var til det første møde ... Jeg har gået til terapi i mange år, været indlagt halvandet år, åben indlæggelse skal jeg skynde mig at sige ... Jeg føler mig egentligt sund og rask, men jeg kan stadigvæk have uro omkring nogle ting, men slet ikke i samme grad, som jeg havde haft før, hvor det var sådan med ikke at kunne færdes og ikke kunne være til. Jeg vil sige, jeg får utrolig meget hjælp, og der gør fællesskabet utrolig meget (It.2).

Man kunne have en mistanke om, at den sparsomme forekomst af informanter med helbredsproblemer som motiv kunne være en konsekvens af informantgruppens sammensætning med få nyankomne. Det tror jeg dog ikke er tilfældet, eftersom

McGuire gjorde samme observation mht. sine informanternes motiver for at deltage i healingaktiviteter:

Furthermore, as noted in preceding chapters, people were not attracted to alternative healing approaches in response to specific illnesses. Typically, they first attracted to the larger world view and then, as problems arose, they applied the group's healing beliefs and practices. Thus, coping, as a reaction, was only a part of their broader stance towards life (McGuire 1988, 211f).

Her adskiller religiøs healing sig åbenbart fra andre former for alternativ behandling. I Laila Launsøes meget omdiskuterede disputats *Det alternative behandlingsområde. Brug og udvikling; rationalitet og paradigmer* (1996), som er det første forsøg i Danmark på at kortlægge det alternative behandlingsområde, gennemgik hun forskellige eksisterende undersøgelser af alternativ behandling. Navnlig i DIKES⁵ undersøgelse fra 1987 fremgik det, at folk opsøgte alternativ behandling som en følge af helbredsproblemer (*ibid.*, 47f).

Mine informanter angav altså ønsket om at være med i et kristent fællesskab, hvor der findes en levende tro, som begrundelse for deres deltagelse i Kristent Centrums møder. Både helbredelse, som gav fornemmelsen af Guds stadige indgriben i menneskets liv, og musikken var elementer af den levende tro. I det følgende afsnit vil jeg netop fokusere på forholdet mellem tro og helbredelse, som jeg mener er et kernepunkt i forhold til forståelsen af helbredelsens betydning i Kristent Centrum.

4. Helbredelsens funktion i Kristent Centrum

Det er ikke let at give et entydigt svar på, hvad helbredelsens vigtigste funktion synes at være i Kristent Centrum. Det er naturligvis meningen, at forbønnen skal virke med lægedom, men den konkrete fysiske eller psykiske effekt af forbønnen føler jeg mig ikke i stand til at vurdere. Ud over konkrete virkninger mener jeg primært, at helbredelsens funktion i Kristent Centrum er trosopbyggende. Dette stemmer udmærket overens med helbredelsens underordnede position i forhold til den levende tro og omvendelse, som jeg redegjorde for i de tidligere afsnit.

Helbredelse opbygger troen ved at mødedeltagerne opfatter egne og andres oplevelser af forbønnens virkning som mirakler og dermed bliver mere overbeviste om, at Gud er i stand til gribe ind i nutidsmenneskets liv. Når mødedeltagerne har oplevet eller set et mirakel, er det meningen, de skal vidne over for andre, så de ligeledes kan opbygge deres tro. I vidnesbyrdet forsøger de troende at dokumentere, at de blev bøn hørt, og Gud i virkeligheden greb ind i deres liv. Vidnesbyrderne har sandsynligvis også den

⁵ Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi.

effekt, at evnen til at opfatte hændelser som mirakler styrkes både hos fortælleren og andre troende.

Et vigtigt element i helbredelsens trosopbyggende virkning er benforlængningen, der er et indgreb, som Hans Berntsen ofte laver på vækkelsesmøderne. Her svarer menighedslederne på, om der er problemer, som man i Kristent Centrum har haft særligt held med at løse:

[IP 7:] Ja, det har der faktisk været. Hvis der kommer én ind til Hans Berntsen og siger: "Jeg har ondt i ryggen", så sætter han dem på en stol og tager benene ud, og næsten altid er det ene ben længere end det andet. Så beder han i Jesu navn, og så vokser benet ud, dvs. det er en skævhed i ryggen, der gør, at benene ikke er lige lange, og det virker hver gang. ... Det kan være hovedsmerter også, det kan også være smerter fra ryggen, mange, mange af de ting, man har, stammer fra skævheder i ryggen. Og grunden til, at Gud lader det ske hver gang, det er, at det skaber tro hos de mennesker, der står rundt omkring; der er mange, der virkelig bliver berørt, når de ser det første gang. For det er et mirakel, der sker. [IP 10:] Når man ser et mirakel ske, så flytter troen sig i retning af overbevisning.

En anden informant sammenkædede ligeledes synet af benforlængningen med trosopbygning, men han mente ikke, at han selv havde behov for at styrke troen på denne måde:

Jeg må indrømme, at jeg har ikke selv set, at folks ben er vokset ud, men jeg har kunnet høre det på de andre, fordi når jeg sidder ... dernede, så har jeg ikke muligheder for at gå op og se det, og jeg har også svært ved at komme til, for der er så mange mennesker, men jeg har også kunnet høre, at andre har fortalt, og jeg har også kunnet høre, at folk giver sådan et suk fra sig en gang i mellem, så der sker altså noget deroppe, men jeg mener også når jeg har sådan en stor tro, så mener jeg ikke, det er det afgørende at se, at noget sker (It. 8).

Ved benforlængningen kan mødedeltagerne altså overvære 'mirakler', men der var også flere informanter, som hævdede selv at have oplevet, at Gud besvarede forbønnen eller egne bønner med en helbredende indgriben. Denne kvinde svarede på, om hun havde været til forbøn med andre ting end skæv ryg (benforlængning):

Ja, mavesår og galdesten og forskellige ting, og der er altid givet en bedring, men jeg har aldrig været udsat for, gennem Hans Berntsens virke, en total helbredelse, altså en varig total helbredelse, det har det ikke givet. Men det har jeg oplevet mange gange før i mit liv ... det har bl.a. været en gang, hvor min blodprocent var så lav, at det var katastrofalt, og lægerne bad mig om at blive indlagt på sygehuset, og der blev bedt for mig og i løbet af - dette her var en påske - og dette var lige dagen inden påske, og dagen efter påsken, da jeg kom og skulle have målt min blodprocent igen, der var den bare røget op på over det normale og har siden holdt sig der, og det ser jeg som et under, og det sagde lægen også, og det var et under ... (It. 3).

I *Gode Nyheder* er der i hvert nummer skriftlige vidnesbyrd om helbredelser og andre eksempler på Guds indgriben. Denne beretning omfatter både selve oplevelsen af miraklet og det efterfølgende vidnesbyrd til en læge. Kvinden havde gennemgået en risikabel rygoperation og havde under operationen bedt til Jesus:

I går var jeg så til kontrol i Århus med røntgen og samtale med lægen bagefter. Det var så vidunderligt at se, at de nye knogler allerede var groet ind i mine egne knogler. Lægen udbød – det er ikke dine billeder, Tove – han hev dem ned igen, tjekkede mit personnummer, jo, det var mine – lægen fattede ikke spor, for det var umuligt, det havde de aldrig oplevet før, det hele var helet, og intet var galt. Lægen gentog tre gange – det er umuligt, Tove – da fortalte jeg ham, hvad Jesus havde gjort for mig, lægen var tavs. Da jeg gik, trykkede han min hånd og sagde – du har givet mig noget at tænke over, Tove (nr. 6 1997).

Det er dog ikke altid, at virkningen af bønningen forekommer så overbevisende som i de to citater. Alligevel var mødedeltagerne tilbøjelige til at hævde, at de altid blev bønnehelet. Her fortæller en mand (IP 4) om, når han gik til forbøn med sine kroniske rygproblemer: “Altså, jeg har kunnet mærke noget hver eneste gang, noget mere end andre gange, men så pga. det arbejde man har, så får man let problemer igen” (It. 4). Denne mand havde været til benforlængninger flere gange og dette forklarede han med, at benlængden kunne variere løbende (*ibid.*). I tilfælde af tilbagevenden af symptomer, som de helbredelsessøgende tilsyneladende var blevet helbredt fra, kan det være en hård prøvelse for deres tro, hvilket denne beretning i *Gode Nyheder* illustrerer. Kvinden, som fortæller, har tidligere været til benforlængning hos Berntsen pga. nogle problemer med lænden, der var forårsaget af tre diskos i ryggen:

... men pludselig kom smerterne fra min lænd, meget værre end det nogensinde havde været, det blev værre og værre, så til sidst kravlede jeg ud i køkkenet, hev mig op ved hjælp af bordet og greb mine piller – jeg havde ikke taget en eneste af dem siden mødet – jeg tænkte kommer der et jag til, så tog jeg pillerne, der kom ikke bare et, men to-tre stykker, og jeg græd højt, men så kom tankerne, jeg havde jo set mit ben rettes ud, mine smerter var jo væk, altså måtte det her være pjat, jeg rejste mig og smed pillerne ind i skabet smækkede lågen i, og alle mine smerter forsvandt ... (nr.6 1996).

McGuire nævner også benforlængninger i sit værk, men påpeger, at de oftest blev udført på massemøder af healere med særlig stor status (1988, 64). Dette indikerer, at Kristent Centrum måske har flere lighedstegn med omrejsende ‘faith healers’ end de healinggrupper, som McGuire ellers beskriver.

Jeg mener altså, at helbredelsens hovedopgave i Kristent Centrum er at styrke troen hos mødedeltagerne på Guds indflydelse i menneskets dagligliv. Dette gøres ved, at de i forbindelse med forbønningen ser og oplever hændelser, der tolkes som mirakler, som de i form af vidnesbyrd kan videregive til andre. I det følgende vil jeg se på, hvordan

McGuire opfatter healingens virkning og diskutere den i forhold til helbredelse i Kristent Centrum.

5. Sygdomsætiologier og teodicéer i Kristent Centrum

Jeg forsøgte i min egen undersøgelse i høj grad at kopiere den fremgangsmåde, som McGuire og hendes medarbejdere anvendte i *Ritual Healing in Suburban America* med henblik på at kunne sammenligne Kristent Centrum med healinggrupperne i dette værk. Ligesom McGuire forsøgte jeg blandt mine informanter at indsamle sygdomsætiologier, som er årsagsforklaringer på sygdomme, og teodicéer, som er forklaringer på fejlslagen helbredelse. I det følgende vil jeg sammenligne Kristent Centrum med McGuires generelle karakteristik af healinggruppen.

McGuires undersøgelse, som var baseret på 313 interviews og deltagerobservation i over 30 healinggrupper, omfattede mange former for religiøs healing og ikke kun kristen helbredelse (*ibid.*, 10f). Hun opdelte healinggrupperne i fire kategorier – kristne grupper, traditionelle metafysiske grupper (Christian Science), grupper som anvendte østlige teknikker (f.eks. meditation og yoga) og okkulte grupper. Disse fire typer af grupper behandlede hun i særskilte afsnit, hvor hun ud fra deltagerens udtalelser gengav gruppernes syn på helbred og sundhed, deres opfattelser af lidelse og helbredelse, deres begrundelser for sygdommes opståen (sygdomsætiologier), hvilke former for diagnosticering de anvendte, helbredelseskraftens kilde i gruppen og deres forklaringer på fejlslagen helbredelse og død (teodicéer) (*ibid.*, 18-37).

Ifølge McGuire virkede healingen generelt på den måde, at deltagerne i de forskelligartede grupper fik en fornemmelse af styrke eller kontrol i forhold til eget helbred eller 'power', som McGuire omtaler det. Denne følelse opnås bl.a. ved, at healeren og andre deltagere i forhandling med den sygdomsramte person konstruerer en ætiologi over sygdomsforløbet og dermed skaber orden i den syges kaotiske oplevelse af sygdommen. Deltageren 'styrkes' yderligere vha. rituelle handlinger – navnlig særlige ord – som ifølge healinggruppernes virkelighedsopfattelse kan genoprette magtbalancen mellem de helbredende og sygdomsfremkaldende kræfter i deltagerens indre (*ibid.*, 183).⁶ I øvrigt brugte hovedparten af McGuires informanter det almindelige sundhedssystem samtidig med healingen, men tilliden til sidstnævnte var størst. McGuire forklarer her, hvordan hun opfatter healingens virkning:

⁶ I McGuires seneste bidrag (1996) til belysning af emnet healing argumenterer hun for, at man inden for religionssociologien bør indføre en helhedsopfattelse af den menneskelige bevidsthed i stedet for den cartesianske dualistiske opfattelse. Hun betegner menneskets bevidsthed som body/mind/self (*ibid.*, 101-03). Vha. denne helhedsopfattelse vil man ifølge McGuire bedre kunne forstå visse religiøse foreteelser som healing, alternative (kropslige) vidensformer og intense intersubjektive oplevelser. Hun peger på følelsespræget religionsudøvelse og rituel praksis som gennemgange i body/mind/self-helheden (*ibid.*, 112f). Det er ikke mit indtryk, at McGuire på væsentlige punkter har ændret sit syn på healing siden udarbejdelsen af *Ritual Healing in Suburban America*.

Thus, when respondents described experiencing power in these contexts – whether they describe it as their own power or some external power – it is probably an accurate perception of feeling stronger and is likely to be influential in the healing process. The experience of personal empowerment may, indeed, effect the healing of illness (the social-emotional-spiritual component) and the curing of disease (the biophysical component) – although the documentation of the latter aspect is outside the expertise of the sociological researcher (*ibid.*, 228).

I forhold til den biofysiske virkning af healingen henviser McGuire til undersøgelser, der viser, at stress, som i nogle tilfælde kan være en sygdomsfremkaldende faktor, udløses af følelsen af manglende kontrol over begivenheder, som påvirker personen (*ibid.*, 208-212). Deltagelsen i healing kan måske modvirke denne følelse.

Jeg mener ikke, at helbredelse i Kristent Centrum virker ved at skabe orden i individets sygdomsoplevelse vha. konstruktion af ætiologier over sygdomsforløbet. De ledende medlemmer i Kristent Centrum hævdede ikke at have forstand på sygdomme og helbredelse. I forhold til helbredelse mener de, at Kristent Centrums hovedopgave består i at formidle folks helbredsproblemer til Gud, som skønnes at vide, hvordan den enkelte kan hjælpes (It. 5). Selv om der synes at være en del fokus på lederen Hans Berntsen, pointerede han ofte, at han kun fungerer som en slags kanal for Guds helbredende kraft og ikke er i stand til at helbrede ved egen hjælp.

Hans Berntsen og nogle informanter opererede med en tredeling af det menneskelige helbred i ånd, sjæl og legeme eller i åndeligt, fysisk og psykisk, som kunne danne basis for sygdomsætiologier. Man kunne søge helbredelse via forbøn for alle tre dele, for ifølge de to informanter var det Guds mening, at alle tre skal være i balance, for at mennesket har det godt (It. 2 og 3). Tredelingen syntes at være ret udbredt blandt mødedeltagerne, men det var sparsomt med specifikke ideer om, hvordan delene påvirkede hinanden. De fleste understregede, at troen på Gud var det vigtigste for helbredet. Teorien om, at en korrektion af benlængden kan afhjælpe rygproblemer, er også en ætiologi, som synes at tilhøre det karismatiske miljø. De fleste mødedeltagere kendte denne årsagsforklaring.

Rituelle ord tillægges i Kristent Centrum ligesom i McGuires healinggrupper en vis betydning. Forbønnen foregår altid i Jesu navn. Dette sker mest for at understrege, hvilken kilde helbredelsen kommer fra. Blandt mødedeltagerne, hvoraf mange havde erfaringer med andre healingformer, var det en udbredt opfattelse, at helbredelser opnået med hjælp fra ikke-kristne healere var farlige:

Alternativ behandling, det tror jeg på, men jeg kunne aldrig benytte mig af det, for jeg tror, at det er, jeg ikke bare tror, men jeg ved, at det er onde kræfter, som står bag alt alternativ behandling. Når jeg siger, jeg ved det, så har jeg i ti år været gift med en alternativ behandler, så derfor er det af erfaring, jeg siger dette.

... [undertegnede:] – *Så du har ikke selv prøvet det, altså?*

[IP 9:] Det har jeg jo igennem min mand og havde heldigvis aldrig nogen effekt af det, andet end jeg syntes, det var meget, meget, meget ubehageligt (It. 3).

Selv om man bruger rituelle ord, og der findes enkelte tilløb til sygdomsætiologier i Kristent Centrum, mener jeg ikke, at man generelt i Kristent Centrum bearbejder sygdomsoplevelser vha. konstruktion af sygdomsætiologier. En forklaring på dette kan være de omstændigheder, helbredelsen foregår under. Hans Berntsen beder til hvert møde for snesevis af deltagere og har derfor kun ganske flygtig kontakt med den enkelte helbredessøgende. Dermed er der ikke ligesom blandt McGuires informanter tid til, at han sammen med den syge kan opbygge en ætiologi over sygdomsforløbet. Samtidig er det, ifølge Kristent Centrum, guddommeligt og ikke menneskelig ekspertise, som skal helbrede de syge mødedeltagere.

Ifølge McGuire er teodicéen et andet virksomt element i healinggruppen. Den skal forsvare healingsystemet mod aspekter som f.eks. manglende helbredelse, som er særligt truende overfor healinggruppens livssyn. Lidelse og manglende bønghørelse er særligt problematisk for kristne, fordi det er vanskeligt at forene med billedet af en almægtig Gud, der i princippet kunne fjerne al dårlighed, hvis han ville (1988, 68). Mødedeltagerne i Kristent Centrum er, som det er fremgået, meget tilbøjelige til at hævde, at de altid bliver bøn hørt, og at forbønnen har en eller anden virkning på deres problemer (It. 2, 3, 4, 5 og 7). Dette kan være grunden til, at jeg i Kristent Centrum næsten ingen teodicéer har fundet, i modsætning til de kristne healinggrupper i New Jersey, hvoriblandt McGuire opdagede talrige teodicéer. Mange af disse teodicéer omhandlede forskellige måder, som den troende kunne forfejle sin bøn på, og som derved kunne forklare den manglende helbredelse. Udspurgt om antallet af bedende havde nogen betydning for bønghørelse, svarede menighedslederne:

[IP 10:] Det ved jeg ikke. [IP 7:] Det kan det i nogle tilfælde. Det står i bibelen, at når to og tre bliver enige om at bede, det vil jeg give jer, men der står også noget om lønkammerbøn, men det er selvfølgelig noget andet, det er, når man er alene med Gud. Der er selvfølgelig også en kraft i, at når en person er syg, og en hel menighed går i bøn for det menneske eller en eller anden sag ... [IP 10:] Der ligger også kærlighedens kraft i det, for når jeg ved, at 43 mennesker går i bøn for mig så er det en stærk kærlighedstilkendegivelse, men Gud kan gribe ind på den måde som han ... [IP 7:] Ja, Gud kan gribe ind. [IP 10:] Men igen, jeg er meget påpasselig, så man ikke opfatter det som nogen teknikker, så man kan sige, at den og den lidelse skal man være 14 til, den skal man være 7 til. [IP 7:] Det er ikke os, der kan noget som helst, det er jo Gud, der virker (It. 5).

Menighedslederne var altså utilbøjelige til at opstille nogen regler omkring bønnen. På et af Kristent Centrums møder forekom der en enkelt teodicé. Et ledende medlem (IP 16) sagde, at det var Guds princip kun at indfri bønner, hvor taksigelse indgik. Det var manglende taksigelsesbøn, som var forklaringen på, at Gud ikke havde indfriet nogle af deltageres bønner. Hvis forbønnen på vækkelsesmødet ikke havde haft virkning, opfordrede Hans Berntsen og menighedslederne de pågældende deltagere til at prøve igen, hvilket de forsvarede med, at man intet risikerede hverken økonomisk eller helbredsmæssigt ved at gå til forbøn. Blandt de kristne grupper i McGuires undersøgelse begrundede man ofte fejlslagen helbredelse med individuel synd (1988, 78).

Dette tog man afstand fra hos Kristent Centrum, hvor menneskeheden under et betragtedes som syndefuld. For en informant (IP 8), som havde været tilknyttet den pietistiske sekt "Smiths venner", var Kristent Centrums milde syn på synd en stor lettelse:

[undertegnede:] *Tror I folk bliver syge pga. synd ?*

[IP 8:] "Ja, ikke pga. synden, men pga. den dårlige samvittighed. Det blev jeg, jeg følte, at jeg havde syndet så forfærdeligt, og det var måske ikke engang det, der var problemet. Det følte jeg, og jeg blev syg, og det tror jeg mange gange, folk de føler hele deres liv, at de har en dårlig samvittighed, og de bliver kede af det, og det gør folk syge. Men det er ikke pga. synden, det er fordi, man tror, man er en synder, og det finder man så ud af, når man bliver kristen, at det er man ikke. Jo, at man er en synder, men man har jo fået tilgivelse for alt (It. 2).

De kristne grupper i McGuires undersøgelse, som var katolske eller fremgangsteologiske, kunne godt acceptere teodicéer som fejlslagen bøn og individuel synd. I Kristent Centrum er det pga. frikirkens evangelisk-lutherske ståsted naturligt at tage forbehold mod sådanne forklaringer som minder om magi og gerningsretfærdighed.

I Kristent Centrum var man altså utilbøjelig til at tale om individuelt ansvar for manglende helbredelse. Det eneste tidspunkt, hvor man talte om individuelt ansvar i Kristent Centrum, var i forhold til at få Jesus ind i hjertet. Herefter kunne man lægge sit liv i Guds hænder. Jeg mener ikke, at denne holdning til individets rolle er helt i overensstemmelse med McGuires hovedtese om, at healingen styrker individet og bidrager til, at healingbrugeren fik en fornemmelse af øget kontrol med sin tilværelse. Flere informanter berettede, at de efter at have fået Jesus ind i hjertet delvis overlod ansvaret for deres liv til Gud. Denne kvinde (IP 6) beskrev, hvad det har betydet for hende at dele livet med Gud:

Det har betydet for mig, at jeg er gået derind og har fået en tro på Jesus og troen på Jesus det er ... at hvis jeg er bange for noget eller ked af noget og siger: Kan du ikke lige vise, hvad jeg skal gøre her. Det giver én en eller anden fred at have det hele tiden. Du har det ikke kun i menigheden, du har det hele tiden. Jeg bliver nok ikke så hidsig mere, nej. Som [IP 5] siger, der er nogle ting, som man ikke går så meget op i mere, det er helt sikkert. Før kunne jeg gå bersærk, hvis jeg ikke fik de ting, jeg ville. Det er lige meget nu (It. 2).

De unge mødedeltagere, som var med i dette interview, tog af og til beslutninger på baggrund af 'tilfældige' opslag i Bibelen. Man kan sige, at mødedeltagerne i Kristent Centrum følte sig styrkede ved at have Gud ved deres side. Nogle mente også, at de var blevet mindre stressede, siden de sagde Ja til Jesus. Til gengæld synes omvendelsen ikke at øge mødedeltagernes motivation for at tage hånd om deres jordiske liv, eftersom de stoler på, at Gud lægger vejen til rette for dem og giver dem nogle vink til, hvordan de skal følge den. Denne tillidsfulde holdning til livet hænger også sammen med, at

troen på det evige liv er ret betydningsfuld i Kristent Centrum, hvilket Hans Berntsen ofte understreger på møderne ligesom her i en artikel i *BT*:

Hverdagslivet i troen på Jesus Kristus, løfterne om opstandelse og evigt liv er så stærkt et fundament, at det kan jeg leve hele mit liv på, ja, mere end det: jeg kan også uden frygt dø på det. Mit liv bliver jo hverken kortere eller længere af hvornår jeg dør, det min død afgør er blot hvor mange år af min evighed jeg skal tilbringe her på jorden (Berntsen 1996).

Det evige liv er samtidig den mest virksomme teodicé i Kristent Centrum og tages i anvendelse, når folk dør af deres sygdom på trods af mange bønner om helbredelse. For den alvorligt syge kan udsigten til paradiset være en reel trøst, men det kan også medvirke til, at ønsket om at klamre sig til livet bliver mindre, hvilket dette vidnesbyrd, som blev skrevet af en døende, illustrerer:

Det største mirakel er for mig, da du [Hans Berntsen] døbte mig den 23. juni 1996 på Sommerlejren. Der skete noget helt specielt i tiden efter. En dag blev jeg klar over, at jeg skulle slippe ideen om, at jeg var i stand til at kontrollere canceren i kroppen. Nu havde jeg prøvet ALLE muligheder og brugt formuer på alverdens alternative og videnskabelige metoder – og kroppen var stadig belastet af cancer og det blev værre og værre. I samme øjeblik som jeg bad Jesus om hjælp ved at lægge alle mine bekymringer og spekulationer over i hans hænder, skete der et mirakel. Jeg blev gennemstrømmet af kærlighed og harmoni samt en vished om, at alting er såre godt. Jeg ved nu, at Jesus passer på mig og er ved min side i alting – hele tiden. ... I sidste uge ringede vi til dig [Hans Berntsen] og [en menighedsleder] og bad om forbøn. Miraklet er sket endnu en gang! I dag fik jeg taget blodprøver på hospitalet – og de var helt normale. Mine blødninger er endelig stoppet. Nu har jeg malet 15 malerier som viser min oplevelse af det evige liv efter jordeplanen. Malerierne stråler af livsenergi og glæde og folk siger, at de har en himmelsk udstråling ... [Hans Berntsen slutter vidnesbyrdet:] Per oplevede noget der var større end at blive helbredt. Lørdag den 4. januar gik Per forud for vi andre hjem til Jesus. Tak for alt du gav os – vi glæder os til at være sammen med dig igen (*GN*, nr. 7 1997).

Vidnesbyrdet er interessant, fordi det direkte modstiller det kristne livssyn med andre healingformers livssyn. Der kan næppe være tvivl om, at den døende føler sig styrket ved sin nyvundne tro, men styrken ligger ikke i en øget kontrol med tilværelsen – som ved de alternative metoder – snarere i en tillid til, at Guds indgriben vil løse hans problemer.

Jeg har altså på flere punkter vist, hvordan Kristent Centrum adskiller sig fra McGuires generelle karakteristik af healinggruppen. Man kan sige, at der mangler forudsætninger for, at helbredelse i Kristent Centrum kan virke ordensskabende og individmobiliserende som i healinggrupperne i McGuires undersøgelse. De fysiske rammer omkring Kristent Centrum er en vigtig del af forklaringen på denne forskel. På vækkelsesmøderne – som er den dominerende mødeform i Kristent Centrum – er der ikke mulighed for indgående at beskæftige sig med den enkelte mødedeltagers

problemer. Samtidig er kontakten mellem mødelederne og den almindelige mødedeltager eller medlem ikke særlig stabil pga. den vage menighedsaktivitet. Under de omgangsformer man har i Kristent Centrum, er det urealistisk, at sygdomsætiologier over den enkelte mødedeltagers problemer kan udvikles. Jeg mener heller ikke, at man har et ønske om at udvikle selvstændig viden om sygdomme i Kristent Centrum. Over for Bibelens autoritet og Guds bønnesvar vurderes menneskelig handling og vejledning som meget usikker. Det har også betydning, at helbredelse er en sekundær aktivitet i forhold til omvendelse af folk, som er frikirkens primære målsætning. Helbredelse i Kristent Centrum virker således fortrinsvist trosopbyggende. Derfor er troen på, at Gud hører alle bønner og altid griber ind udbredt i Kristent Centrum, hvorfor man sjældent bruger teodicéer til at forklare manglende bønnesvar.

Jeg mener, at denne diskussion af helbredelses betydning i Kristent Centrum i forhold til healinggrupperne i New Jersey viser, hvor vigtigt det er at se helbredelse i sammenhæng med resten af healinggruppens aktiviteter og verdenssyn. I Kristent Centrum ville helbredelsen tage sig anderledes ud, hvis man så på den isoleret fra synet på Guds nærvær i nutiden og håbet om at skabe tro hos mødedeltagerne. I McGuires værk er konturerne af den enkelte healinggruppe mere utydelige, fordi de beskrives i fire brede typologier, hvor hovedvægten lægges på healinggruppernes helbredelsespraksis. Man kan altså ikke med sikkerhed vide, om der i McGuires undersøgelse er grupper, der ligesom Kristent Centrum synes at mangle forudsætningerne for at healingen kan virke ordensskabende og individmobiliserende. Meget tyder dog på, at Kristent Centrums afvigende syn på helbredelse i forhold til grupperne, som McGuire beskriver, skyldes organisatoriske og religiøse forskelle. Ikke desto mindre viser studiet af frikirken, at man ikke kan tage for givet, at healing i alle healinggrupper virker ved konstruktion af sygdomsætiologier og ved rituel styrkelse af individet.

Sammenligningen mellem Kristent Centrum og de amerikanske healinggrupper har dog også bragt en vigtig lighed mellem religiøse healinggrupper frem i lyset. Mens alternativ behandling søges i forbindelse med dårligt helbred søges religiøse healinggrupper hovedsageligt ikke pga. sygdom, men pga. interesse for de religiøse ideer, som ligger bag healingen. Man kan altså ved at undersøge folks motiver for at bruge alternative helbredelsesmetoder afgrænse de religiøse healingformer fra alternativ behandling.

Litteratur

AHRENSBACH, STIG

1987 *Ja til Jesus*, Herning.

BERNTSEN, HANS

1996 "Jeg tror på opstandelsen", BT-kronikken i *BT*, d. 27. maj 1996.

DAHL, LEIF O.

1994 "Helbredelse ved bøn i Hellerup", *Kristeligt Dagblad*, d. 20. januar 1994.

Gode Nyheder (GN), Februar/Marts 1996 nr. 6 – november/december 1997 nr. 7.

- Interview nr. 1 (It. 1) med IP 11, 19 sider.
- Interview nr. 2 (It.2) med IP 2, IP 3, IP 6 og IP 8, 24 sider.
- Interview nr. 3 (It. 3) med IP 9, 8 sider.
- Interview nr. 4 (It. 4) med IP 4, 7 sider.
- Interview nr. 5 (It. 5) med IP 7 og IP 10, 10 sider.
- Interview nr. 6 (It. 6) med IP 5, 9 sider.
- Interview nr. 7 (It. 7) med IP 1, 5 sider.

KRAGELUND, BENT

1988 “Volvodirektør gør syge raske ved håndspåleggelse og bøn”, *Kristeligt Dagblad*, d. 15. juli 1988.

LAUNSØ, LAILA

1996 *Det alternative behandlingsområde. Brug og udvikling; rationalitet og paradigmer*, København.

MADSEN, OLE SKJERBÆK

1995 *Genoprettelse: En bog om Helligånden, kirken og den karismatiske fornyelse*, Viborg.

MCGUIRE, MEREDITH B.

1988 *Ritual Healing in Suburban America*, London.

1996 “Religion and Healing the Mind/Body/Self”, *Social Compass: International Review of Sociology of Religion*, 43 (1), 1/3, 101-116.

Summary

This article deals with the charismatic Protestant Free Church in Denmark, “Kristent Centrum”. It describes the organization of “Kristent Centrum” and the importance of healing within the Free Church, and it compares “Kristent Centrum” with the healing groups in Meredith B. McGuire’s study Ritual Healing in Suburban America.

The main goal of the Free Church is to convert ordinary people and mainstream Christians into born-again Christians. Most of the Church meetings are “revivalist meetings”, where leader Hans Berntsen tries to convince people to open up their hearts to Jesus. At the end of each session, Hans Berntsen prays for the people who have different kinds of problems and healing takes place. The church, which has approximately 2000 members, has meetings all over Denmark. Besides activities which are directed towards conversion, only little goes on within “Kristent Centrum”. The members go to meetings to experience an atmosphere of closeness to God, which Hans Berntsen and other leaders try to create. The healing and the singing at the meetings contribute to this atmosphere and are appreciated by many participants. As shown in McGuire’s study, few people go to the meetings for the sole purpose of being healed. In this respect religious healing seems to differ from other forms of alternative treatment, which are normally used in response to a specific illness. It is my belief that healing within “Kristent Centrum” is supposed to build up faith among the members. Healing seems to work differently within “Kristent Centrum” than among the healing groups in McGuire’s study, where healing restores order and meaning for the sick person by constructing illness etiologies based on the sick person’s illness episodes. Furthermore, the healing gives the person a feeling of personal empowerment. Due to their belief in the greatness and the immediacy of God’s power and the complete powerlessness of the human being, the participants in the meetings of “Kristent Centrum” do not feel empowered. Because of the lack of contact between Free Church

leaders and people seeking healing at the meetings, no illness etiologies for sick people are constructed.

Sune Wadskjær Nielsen
Cand. mag.
Sundbyvestervej 99, 409
2300 København S